

Шевченко Таїсія Віталіївна
старший викладач кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗА СТАТТЕЮ 258 КК УКРАЇНИ

На сьогоднішній день світова спільнота стурбована зростанням проявів тероризму. Україна, в свою чергу, теж не залишається осторонь цього питання. За останні роки в Україні, у сфері боротьби з тероризмом, зроблено чимало: прийнято Закони України “Про боротьбу з тероризмом” [1], “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” [2], ратифіковано ряд міжнародних конвенцій антитерористичної спрямованості [3]. Кримінальний кодекс України (далі – КК України) містить низку статей, які передбачають кримінальну відповідальність за вчинення злочинів, пов’язаних із терористичною діяльністю. Розділом IX (злочини проти громадської безпеки) КК України встановлено кримінальну відповідальність за ряд злочинів: терористичний акт (стаття 258), втягнення у вчинення терористичного акту (стаття 258-1), публічні заклики до вчинення терористичного акту (стаття 258-2), створення терористичної групи чи терористичної організації (стаття 258-3), сприяння вчиненню терористичного акту (стаття 258-4), фінансування тероризму (стаття 258-5) [4]. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей. Боротьба з тероризмом – діяльність щодо запобігання, виявлення, припинення, мінімізації наслідків терористичної діяльності [1].

Визначення суб'єктивної сторони й усіх її елементів є дуже важливим, тому не викликає сумнівів в актуальності вказаної теми. Більш детально хотілось би зупинитися на дослідженні проблемних моментів визначення факультативних ознак (мотив, мета) суб'єктивної сторони терористичного акту для правильної кваліфікації і відмежування від інших видів злочинів. Тому виникла необхідність визначити мотив і спеціальну мету при вчиненні терористичного акту.

Із суб'єктивної сторони злочин характеризується лише прямим умислом. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони є наявність спеціальної мети, яка вказана безпосередньо в диспозиції статті 258 КК: 1) порушення громадської безпеки; 2) залякування населення; 3) провокація воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення; 4) вплив на прийняття рішень, вчинення або нев-

чинення дій державною владою чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями цих громадян, юридичними особами; 5) привертання уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста) [5, с. 478].

На думку В.С. Канцір, мотив – це форма суб'єктивного відображення. Сформований вектор «мотив-мета» реалізується в діяльності; завершена діяльність (досягнута мета) створює можливість переведення цього вектора на новий рівень. Тероризм можна розглядати як особливий вид діяльності, головною об'єктивною метою якого є залякування інших людей. Наявність такої мети не заперечує існування інших різноманітних суб'єктивних цілей, якими керуються окремі терористи. Однак саме чужий страх, як мета, керує їхніми діями і надає сенс усьому існуванню. Для досягнення такої мети, тобто для масового поширення страху, терорист здійснює найрізноманітніші дії [6].

Можна погодитися з думкою М. Коссек, для конкретної злочинної дії потрібен достатньо вагомий мотив. Це може бути життєва ситуація, проблемна для певної особи, або загальна ситуація в регіоні, країні, світі. Тероризм виникає й реалізується у поєднанні мотивів і ситуацій. З точки зору мотивації можна визначити типологію тероризму, яка включає як “політичні”, так і “неполітичні” форми тероризму [7].

Провокація воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення – це підбурювання (підбурювання) до настання таких дій. Якщо дії, передбачені ст. 258 КК, вчинені з метою ослаблення держави, то відповідальність настає за диверсію (ст. 113 КК). Спеціальна мета диверсії націлена на ослаблення держави, тобто заподіяння шкоди її економічній системі, обороноздатності, внутрішній безпеці. Саме ця мета і відрізняє диверсію від тероризму.

Зробивши за період з 2012 до 2016 року аналіз судових вироків за ст. 258 КК, України ми дійшли висновку, що спеціальною метою вчинення терористичного акту були такі:

- 1) порушення громадської безпеки – 8;
- 2) залякування населення – 13;
- 3) провокація воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення – 2;
- 4) вплив на прийняття рішень, вчинення або невчинення дій державною владою чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями цих громадян, юридичними особами – 6;
- б) привертання уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного – 6.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна дійти такого висновку: спеціальна мета, зазначена в диспозиції ст. 258 КК, відрізняється складністю і неоднозначністю. Виходячи з практичного застосування ст. 258 КК України та аналізу судової практики: залякування населення і порушення громадської безпеки є не окремою метою, а проміжною на шляху впливу для досягнення іншої мети (мети ідеологічної чи «перетворення», у зв'язку з недосконалістю і несправедливістю цього світу), зазначених у диспозиції ст. 258 КК України.

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 24.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
3. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму: ратифіковано Законом України від 31.07.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
4. Кримінальний кодекс України, зміни на 1.05.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
5. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2-х т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., доп. – Х. : Право, 2013. – Т. 2: Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін. – 2013.
6. Канцір В.С. Міжнародний тероризм як прояв деструктивної правосвідомості / В.С. Канцір // Науковий вісник Львівського держ. ун-ту внутр. справ. – 2011. – № 1. – С. 159–168.
7. Коссек М. Типологія мотивацій, методів та засобів сучасного тероризму / М. Коссек, С.М. Беседа // Наукові праці МАУП. – 2010. – № 1 (24). – С. 258–264.

Южека Роман Сергійович
студент 4-го курсу
юридичного факультету
наук. кер. – к.ю.н. **Соболь О.І.**
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОНЯТТЯ «ТЕРОРИСТИЧНОГО АКТУ» В ДОКТРИНІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Тероризм в сучасних умовах – це складне і багаторівневе явище дійсності, що посягає на різноманітні сфери життєдіяльності, зокрема, політичну, економічну, соціальну, духовно-культурну та інші сфери. Особливе занепокоєння громадян викликає зрощування тероризму з організованою злочинністю, яка надає стимулюючого впливу на тероризм і одночасно використовує тероризм для досягнення злочинних намірів. Насамперед це стосується проблем зрощування тероризму з наркобізнесом, торгівлею зброєю та людьми, легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Тероризму присвячені праці таких українських вчених: Я.Ю. Кондратьєва, В.О. Глушкова, В.В. Крутова, С.М. Мохонука, В.Ф. Антипенка, В.А. Ліпкана М.О. Свіріна, Ю.М. Коцюбинської, М.В. Семикіна, М.А. Погорецького, С.С. Яценка та інших. Проте, дослідження вчених здійснюються зазвичай з позицій боротьби з терористичними актами та іншими злочинами терористичної спрямованості, а також заходів протидії створенню терористичних груп чи терористичних організацій. Аналіз робіт вітчизняних авторів свідчить про те, що загальним практично для усіх науковців при розгляді даної теми є пра-